

शिक्षा-निदेशालयः, राष्ट्रिय-राजधानी-क्षेत्रम्, दिल्ली

वार्षिकः पाठ्यक्रमः सत्रम् - 2026-2027

कक्षा - नवमी विषयः - संस्कृतम्

<p>1. शारदा' पाठ्यपुस्तकम्, (प्रकाशनम् - रा. शै. अनु. प्र. परि. द्वारा)</p>	
<p>परीक्षादृष्ट्या पाठ्यक्रमविभागः</p>	
<p>1.'क' खण्डः अपठितावबोधनम् (सम्पूर्णम्) 2. 3. 4. 'ख' खण्डः रचनात्मककार्यम् (सम्पूर्णम्) ग-खण्डः अनुप्रयुक्तव्याकरणम्</p> <p>5. सन्धिकार्यम् स्वरसन्धिः - दीर्घः, गुणः, वृद्धिः, यण्, अयादिः, पूर्वरूपम् व्यञ्जनसन्धिः - जश्त्वसन्धिः,</p> <p>6. कारक-उपपदविभक्तयः द्वितीया - उभयतः, धिक्, परितः, समया, निकषा, प्रति, विना तृतीया - सह, साकम्, समम्, सार्धम्, विना, अलम्, सदृश, हीन चतुर्थी - रुच्, दा (यच्छ), नमः, कुप्, स्वस्ति</p> <p>7. शब्दरूपाणि पुंलिङ्गशब्दाः - बालकवत्, कविवत्, साधुवत्, पितृवत्, राजन्, स्त्रीलिङ्गशब्दाः - लतावत्, मतिवत्, नदीवत्, मातृवत्, नपुंसकलिङ्गशब्दाः- तत्, इदम्, किम् (त्रिषु लिङ्गेषु)</p> <p>8. धातुरूपाणि परस्मैपदिनः- पठ्, गम्, वद्, भू, क्रीड्, नी, दृश्, शक्, ज्ञा, अस्, आत्मनेपदिनः- सेव्, लभ्, रुच्, (लट्-लृट्-लोट्-लकारेषु) उभयपदिनः- कृ, पच्, नी, (केवलं लट्लकारे)</p> <p>9. प्रत्ययाः- क्त्वा, तुमुन्, ल्यप्, क्त, क्तवतु चेति। 10. समासः- तत्पुरुषः (विभक्तयः) 11. सङ्ख्या - 1-100 (1-4 केवलं प्रथमा-विभक्तौ) 12 उच्चारणस्थानानि 13. अव्ययानि- स्थानबोधकानि - अत्र, तत्र, अन्यत्र, सर्वत्र, यत्र, एकत्र, उभयत्र कालबोधकानि - यदा, तदा, सर्वदा, एकदा, पुरा, अधुना, अद्य, श्वः, ह्यः</p>	<p>14. - 20. 'घ' खण्डः पठितावबोधनम् (सम्पूर्णम्)</p> <p>गद्यम् २. द्वितीयः पाठः सुखस्य मूलं धर्मः धर्मस्य मूलम् अर्थः ४. चतुर्थः पाठः न खलु वयस्तेजसो हेतुः</p> <p>पद्यम् १. प्रथमः पाठः- सत्यं शिवं सुन्दरं संस्कृतम्</p> <p>नाट्यम् ३. तृतीयः पाठः आत्मवत्सर्वभूतेषु यः पश्यति सः पण्डितः ५. पञ्चमः पाठः एषा सा कृतकबुद्धिः मानवबुद्धेः सहकरी</p>
<p>पाठ्यक्रमः 5 सितम्बर 2026 पर्यन्तं पूर्णं कारणीयम् । मध्यावधिः पाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः । मध्यावधि-परीक्षा</p>	
<p>1.'क' खण्डः अपठितावबोधनम् (सम्पूर्णम्) 2. 3. 4. 'ख' खण्डः रचनात्मककार्यम् (सम्पूर्णम्) ग-खण्डः अनुप्रयुक्तव्याकरणम्</p> <p>5. सन्धिकार्यम् व्यञ्जनसन्धिः - 'म्' स्थाने अनुस्वारः, तुगागमः विसर्गसन्धिः - उत्त्वम्, रत्वम्, विसर्गस्य सत्वम्, शत्वम्, षत्वम्</p> <p>6. कारक- उपपद-विभक्तयः पञ्चमी - विना, बहिः, भी, रक्ष्, ऋते षष्ठी - उपरि, अधः, पुरतः, पृष्ठतः, निर्धारणे</p>	<p>14 -20. 'घ' खण्डः पठितावबोधनम् (सम्पूर्णम्)</p> <p>गद्यम् ७. सप्तमः पाठः उपायं चिन्तयेत् प्राज्ञस्तथापायं च चिन्तयेत् १०. दशमः पाठः गमो अरिहन्ताणम् ११. एकादशः पाठः वर्णोच्चारण- शिक्षा २</p> <p>पद्यम् ६. षष्ठः पाठः मनःपूतं समाचरेत्</p>

<p>सप्तमी- स्निह, निपुणः, विश्वस्, पटु</p> <p>7. शब्दरूपाणि पुंलिङ्गशब्दाः - भवत्, विद्वस्, गुणिन् स्त्रीलिङ्गशब्दाः - धेनुवत् नपुंसकलिङ्गशब्दाः- अस्मद्, युष्मद्,</p> <p>8. धातुरूपाणि परस्मैपदिनः-कृ, दा, क्री, श्रु, पा (पिब), (पञ्चसु लकारेषु) आत्मनेपदिनः-मुद् वृध् (लट्-लृट्-लोट्-लकारेषु) उभयपदिनः-कृष्, ह, भज् (केवलं लट्लकारे)</p> <p>9. प्रत्ययाः- शतृशानचौ</p> <p>10. समासः- तत्पुरुषः (नञ्-उपपद-कर्मधारयः)</p> <p>11. सङ्ख्या – 1-100 (1-4 केवलं प्रथमा-विभक्तौ)</p> <p>12 उच्चारणस्थानानि</p> <p>13. अव्ययानि-प्रश्नबोधकानि – किम्, कुत्र, कति, कदा, कुतः, कथम्, किमर्थम् अन्यानि – च, अपि, यदि, तर्हि, यथा, तथा, सम्यक्, एव, तु</p>	<p>नाट्यम्</p> <p>८. अष्टमः पाठः अन्नाद् आनन्दं प्रति ९. नवमः पाठः कृतं प्रतिकृतं भूयादेश धर्मः</p>
<p style="text-align: center;">सम्पूर्णपाठ्यक्रमः</p> <p>ध्यातव्यम्- उपरोक्तं सर्वं पाठ्यक्रमं 30 जनवरी 2027 पर्यन्तं पाठनीयम् इत्यनिवार्यम्। सम्पूर्णस्य पाठ्यक्रमस्य पुनरावृत्तिः। आदर्शप्रश्नपत्राणाम् अभ्यासः। वार्षिकपरीक्षायां सम्पूर्ण-पाठ्यक्रमात् प्रश्नोत्तराणि भविष्यन्ति।</p> <p style="text-align: center;">वार्षिक-परीक्षा</p> <p>अवधेयम् -अनुप्रयुक्तव्याकरणस्य अंशानां चयनं यथासम्भवं 'शारदा' पाठ्यपुस्तकात् करणीयम्। क्वचिदपि संशयापन्ने सति सीबीएसई-पाठ्यक्रममेव स्वीकर्तव्यम्।</p>	
<p style="text-align: center;">अध्ययनदृष्ट्या विस्तरेण पाठ्यक्रमनिर्देशः</p>	
<p style="text-align: center;">'क' खण्डः</p> <p style="text-align: center;">अपठितावबोधनम्</p> <p>1. एकः अपठित गद्यांशः 80-100 शब्दपरिमितः गद्यांशः, सरलकथा वर्णनं वा एकपदेन पूर्णवाक्येन च अवबोधनात्मकं कार्यम् शीर्षकलेखनम् अनुच्छेदाधारितं भाषिकं कार्यम् भाषिककार्याय तत्त्वानि - वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम् कर्तृ-क्रिया-अन्वितिः विशेषण- विशेष्यचयनम् पर्याय-विलोमपदचयनम् सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः</p>	
<p style="text-align: center;">'ख' खण्डः</p> <p style="text-align: center;">रचनात्मककार्यम्</p> <p>2. सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अथवा अनौपचारिकं पत्रलेखनम् (मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिमाध्यमेन पूर्णं पत्रं लेखनीयम्।)</p> <p>3. चित्राधारितं वर्णनम्, अथवा अनुच्छेदलेखनम् (मञ्जूषायाः सहायतया चित्रवर्णनम् अनुच्छेदलेखनं वा करणीयम्)</p> <p>4. संवादपूर्तिः/ कथापूर्तिः (कथा छात्रस्तरानुगुणम् एव भवेत्।) (मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिमाध्यमेन पूर्णः संवादः / कथा लेखनीया।)</p>	
<p style="text-align: center;">ग-खण्डः</p> <p style="text-align: center;">अनुप्रयुक्तव्याकरणम्</p>	

5. सन्धिकार्यम्

स्वरसन्धिः - दीर्घः, गुण, वृद्धिः, यण्, अयादि, पूर्वरूपम्
व्यञ्जनसन्धिः - जश्त्वसन्धिः, 'म्' स्थाने अनुस्वारः, तुगागमः
विसर्गसन्धिः - उत्त्वम्, रत्वम्, विसर्गस्य सत्वम्, शत्वम्, षत्वम्

6. कारक- उपपद-विभक्तयः

द्वितीया - उभयतः, धिक्, परितः, समया, निकषा, प्रति, विना
तृतीया - सह, साकम्, समम्, सार्धम्, विना, अलम्, सदृश, हीन
चतुर्थी - रुच्, दा (यच्छ), नमः, कुप्, स्वस्ति
पञ्चमी - विना, बहिः, भी, रक्ष्, ऋते
षष्ठी - उपरि, अधः, पुरतः, पृष्ठतः, निर्धारणे
सप्तमी - स्निह्, निपुणः, विश्वस्, पटु

7. शब्दरूपाणि

पुंलिङ्गशब्दाः - बालकवत्, कविवत्, साधुवत्, पितृवत्, राजन्, भवत्, विद्वस्, गुणिन्
स्त्रीलिङ्गशब्दाः - लतावत्, मतिवत्, नदीवत्, मातृवत्, धेनुवत्
नपुंसकलिङ्गशब्दाः - तत्, इदम्, किम् (त्रिषु लिङ्गेषु) अस्मद्, युष्मद्,

8. धातुरूपाणि

परस्मैपदिनः- पठ्, गम्, वद्, भू, क्रीड्, नी, दृश्, शक्, ज्ञा, अस्, कृ, दा, क्री, श्रु, पा (पिब्), (पञ्चसु लकारेषु)
आत्मनेपदिनः- सेव्, लभ्, रुच्, मुद् वृध् (लट्-लृट्-लोट्-लकारेषु)
उभयपदिनः- कृ, पच्, नी, कृष्, ह, भज् (केवलं लट् लकारे)

9. प्रत्ययाः- क्त्वा, तुमुन्, ल्यप्, क्त, क्तवतु, शतृ, शानच्

10. समासः- तत्पुरुषः (विभक्ति-नञ्-उपपद-कर्मधारय)

11. सङ्ख्या - 1-100 (1-4 केवलं प्रथमा-विभक्तौ)

12 उच्चारणस्थानानि

13. अव्ययानि- स्थानबोधकानि - अत्र, तत्र, अन्यत्र, सर्वत्र, यत्र, एकत्र, उभयत्र
कालबोधकानि - यदा, तदा, सर्वदा, एकदा, पुरा, अधुना, अद्य, श्वः, ह्यः
प्रश्नबोधकानि - किम्, कुत्र, कति, कदा, कुतः, कथम्, किमर्थम्
अन्यानि - च, अपि, यदि, तर्हि, यथा, तथा, सम्यक्, एव, तु

'घ' खण्डः

पठितावबोधनम्

14. गद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम्

प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि

भाषिककार्यम् -

वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम्

विशेषण - विशेष्यचयनम्

पर्याय - विलोमपचयनम्

सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः

15. पद्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम्

प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि

भाषिककार्यम् -

वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम्

विशेषण- विशेष्यचयनम्

पर्याय-विलोमपचयनम्

सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः

16. नाट्यांशम् अधिकृत्य अवबोधनात्मकं कार्यम्

प्रश्नप्रकाराः - एकपदेन पूर्णवाक्येन च प्रश्नोत्तराणि

भाषिककार्यम् -

वाक्ये कर्तृ-क्रियापदचयनम्

विशेषण- विशेष्यचयनम्

पर्याय-विलोमपदचयनम्

सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः

17. वाक्येषु रेखाङ्कितपदानि अधिकृत्य उचितप्रश्ननिर्माणम्

18. श्लोकान्वयः अथवा भावार्थः (रिक्तस्थानपूर्तिः)

19. पाठाधारितकथापूर्तिः (मञ्जूषापदसहायतया रिक्तस्थानपूर्तिः)

20. प्रसङ्गानुकूलम् अर्थचयनम्